

STATUTUL JURIDIC AL COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE

*Petru CEBAN,
Facultatea de Drept*

CZU: 341.123.043:355.13

ceban.petru92@gmail.com

Companiile militare și de securitate private își au originea din anii 1960. Un grup de veterani a Serviciului Special Aerian din Marea Britanie, în 1965 sub conducerea Sir David Stirling și John Woodhouse, au fondat WatchGuard International ca o companie privată care ar putea fi contractată în scopuri militare și de securitate.[1]

Creșterea dramatică a numărului companiilor militare și de securitate private a avut loc la sfârșitul Războiului Rece, pe măsură ce guvernele occidentale au început să se bazeze tot mai mult pe serviciile lor pentru a susține scăderea bugetelor militare convenționale. Exodul a peste 6 milioane de militari din armata occidentală în anii 1990 a extins grupul de recrutare pentru companiile militare și de securitate private.

În viitor, utilizarea forței militare private va expune rupturi mai profunde în societate și între state, utilizarea actorilor proxy) în război nu este un fenomen nou. Nu este surprinzător faptul că analiștii recunosc dificultatea definirii termenului „proxy” în mediul geo-strategic actual, complicat.[2][3] Andrew Mumford oferă o definiție largă care acoperă războiul tradițional care implică intervenția unei puteri străine: „conflicte în care o terță parte intervine indirect pentru a influența rezultatul strategic în favoarea sa”. [4] Termenul de forțe proxy este folosit pentru a acoperi categoriile de actori armați nestatali discutați mai jos, și anume miliții/insurgenți, companii militare și de securitate private și milițiile progubernamentale. Vladimir Răuță a produs o tipologie de actori non-statali înarmați în ceea ce el descrie drept „război hibrid”, clasificând aceste grupuri în patru categorii, forțe „proxy”, „auxiliare”, „surogat” și „afiliate”. [5]

Războaiele proxy vor rămâne norma pentru viitorul previzibil. Două evoluții geo-strategice majore conduc această afirmație. În primul rând, există reînnoirea competiției marilor puteri pentru influență, resurse și securitate și, în al doilea rând, imperativul ca statele să atingă aceste

obiective fără a-și angaja forțele militare într-un mod care ar putea provoca un război major. Apariția companiilor militare private și creșterea importanței acestora în războaiele moderne au introdus necesitatea problematizării acestui fenomen, precum și încercarea încadrării lui în zona definițiilor juridice adoptate anterior.[6] Statistica ultimelor decenii arată o creștere considerabilă, în întreaga lume, a numărului de persoane angajate ca mercenari prin companiile militare și de securitate private în diferite conflicte armate.

Actualmente, de către organele de ocrotire a normelor de drept din Republica Moldova au fost identificați și documentați mai mulți cetățeni moldoveni, implicați nemișlocit sau tangențial în activitatea de mercenariat în teatrele de operații militare din Ucraina, Republica Arabă Siriană etc.[7][8]Potrivit datelor Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova, peste 114 mercenari moldoveni au fost identificați.

Tendențele de dezvoltare a fenomenului de mercenariat arată creșterea potențialului pericol pentru securitatea națională a Republicii Moldova la revenirea acestora pe teritoriul național.[9]Concomitent, în asemenea cazuri nu putem exclude o posibilă dezvoltare a ideologiei extremist-terroriste la mercenarii reîntorși în statul de origine, la fel ar putea fi mai ușor predispuși să activeze în componența grupărilor infracționale, unde pot aplica cu iscusință deprinderile căpătate în teatrele de operații din zonele de conflict armat.

Documentul de la Montreux, o inițiativă comună a Elveției și a Comitetului Internațional al Crucii Roșii (CICR) în 2006, clarifică ideea greșită conform căreia companiile militare și de securitate private funcționează într-un vid juridic, rememorând obligațiile internaționale relevante, în special Dreptului Internațional Umanitar și Drepturilor Omului, cu privire la activitățile companiilor militare și de securitate private în situații de conflict armat.Utilizarea companiilor militare și de securitate private ca forțe de luptă proxy este interzisă în Documentul de la Montreux. Peste 50 de state au semnat acest acord, care a stabilit linii directoare pentru companiile militare și de securitate private, a subliniat rolul defensiv al acestor companii și obligațiile care le revin conform dreptului internațional umanitar, enumeră bunele practici pentru a ajuta statele să ia măsuri naționale pentru implementarea acestor obligații. Este o contribuție practică și realistă la promovarea respectării actelor internaționale și a drepturilor omului și oferă guvernelor

un model pentru reglementarea eficientă a companiilor militare și de securitate private.

Prima parte a studiului reamintește obligațiile legale relevante ale statelor față de companiile militare și de securitate private. Aceste obligații provin în principal din acordurile internaționale privind drepturile omului și umanitare existente, precum și din dreptul internațional cutumiar.

A doua parte conține o descriere a bunelor practici care urmăresc să ghideze și să asiste statele în reglementarea companiilor militare și de securitate private. Bunele practici includ determinarea serviciilor care pot și nu pot fi contractate către companiile militare și de securitate private, necesitatea de formare adecvată, stabilirea cerințelor de licențiere, adoptarea măsurilor pentru a îmbunătăți supravegherea, transparența și responsabilitatea companiilor militare și de securitate private.[10]

Statele, actorii economici și alte organizații (inclusiv organizațiile umanitare) au din ce în ce mai mult tendința de a recurge la serviciile companiilor militare și de securitate private. Aceste companii operează astăzi într-o serie întreagă de contexte diferite. Ele pot astfel să ajungă să asigure securitatea în străinătate, în zone de conflict, în situații complexe și/sau în zone de non-conflict de mare risc. Luând în considerare tendința companiilor militare și de securitate private a altor state, putem concluziona că ele operează din ce în ce mai mult la nivel național.

În plus, anumite companii militare și de securitate private au făcut obiectul unei atenții internaționale sporite din cauza unor acuzații privind comportamente greșite sau atingeri aduse Drepturilor Omului și încălcări ale Dreptului Internațional Umanitar de către unele companii sau de către personalul acestora. Mai mult, la nivel național numeroase state nu dispun de încadrări juridice naționale adecvate pentru a face față acestor chestiuni. Este urgent să fie consolidate încadrările reglementare naționale pentru a asigura că companiile militare și de securitate private favorizează o cultură internă a Drepturilor Omului și că ele respectă principiile Dreptului Internațional Umanitar.

În opinia mea, este necesară crearea unui grup de lucru multisectorial la subiectul dat cu scopul de a organiza întreprinderi cu reprezentanții Documentului de la Montreux din 2008, pentru a determina clasa politică în vederea asumării angajamentului politic asupra Documentului și inițierea procedurilor de aderare la document, ulterior de a implementa în Repu-

blica Moldova bunele practice internaționale referitor la reglementarea companiilor militare și de securitate private în contextul neutralității Republicii Moldova și provocărilor actuale.

Referințe:

1. Crowell, William P; Contos, Brian T; DeRodeff, Colby; Dunkel, Dan (2011). Physical and Logical Security Convergence: Powered By Enterprise Security Management
2. Serman, D. (2019) ‘How Do We Move Beyond ‘Proxy’ Paralysis’, New American Weekly.
3. Rauta, V., Ayton, M., Chinchilla, A., Krieg, A., Ricjard, C. and Rickli, J. M. (2019) ‘A Symposium – Debating ‘Surrogate Warfare’ and the Transformation of War’
4. Mumford, A. ‘Proxy Warfare and the Future of Conflict’, The RUSI Journal, p. 40–46.
5. Rauta, V. (2019) ‘Towards a Typology of Non-State Actors in Hybrid Warfare: Proxy, Auxiliary, Surrogate and Affiliated Forces’. Cambridge Review of International Affairs.
6. <https://www.guardinfo.online/2019/07/16/sovremennoe-namnichestvo-kak-egotraktuet-zakon-v-rossii-i-v-mire> (Vizitat 18.01.2022)
7. <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/sbua-publicat-numele-unui-mercenar-moldovean-decedat-in-siria>(Vizitat 23.01.2022)
8. <https://antiteror.sis.md/content/mercenarmoldovean-identificat-si-deferit-organelorde-ocrotire-normelor-de-drept>(Vizitat 24.01.2022)
9. <https://antiteror.sis.md/content/moldovean-retinut-pentru-activitate-de-mercenariat>(Vizitat 25.01.2022)
10. Ghid legislativ pentru reglementarea companiilor militare și de securitate private de către state

Recomandat
Olga DORUL, doctor în drept, conferențiar universitar